

Promluva Benedikta XVI. k diplomatům, Benin – 19.11.2011

Pane prezidente republiky,
Dámy a pánové, státní, političtí a náboženští představitelé,
Dámy a pánové šéfové diplomatických misí,
Drazí bratři v biskupské službě,
Dámy a pánové,
Drazí přátelé!

DOO NUMI (*pozdrav v jazyce fon*). Přál jste si, pane prezidente, dát mi příležitost k tomuto setkání s významnými osobnostmi. Je to privilegium, kterého si velice vážím. Srdečně Vám děkuji za vřelá slova na uvítanou, jež jste mi adresoval jménem všech obyvatel Beninu. Děkuji také představiteli diplomatických institucí za jeho slova a přeji vše dobré přítomným osobnostem, protagonistům různých oblastí národního života Beninu.

Často jsem ve svých předešlých vystoupeních spojoval slovo Afrika s pojmem naděje. Učinil jsem tak ve Luandě před dvěma roky a bylo to již v kontextu synody. Slovo naděje nacházíme často v posynodální apoštolské exhortaci *Africae munus*, kterou zanedlouho podepíší. Když říkám, že Afrika je kontinentem naděje, nejde o lacinou rétoriku, ale vyjadřuji velmi jednoduše osobní přesvědčení, které je vlastní také církvi. Příliš často se náš duch zastavuje u předsudků nebo představ, které dávají africké realitě negativní vizi, jež je plodem pesimistické analýzy. Je tu tendence klást důraz na to, co je nesprávné. Jinak řečeno, je snadné osvojovat si efektní tón moralizátora či znalce, který vnucuje své závěry a nakonec předkládá málo vhodná řešení. Existuje také tendence analyzovat africkou realitu na způsob zvědavého etnologa či toho, kdo v ní nespatřuje nic jiného než obrovský energetický, surovinový, zemědělský a lidský zdroj snadno využitelný pro zájmy ne právě ušlechtilé. Toto jsou reduktivní a nepoctivé vize, které vedou k nedůstojnému zvěcnění Afriky a jejích obyvatel.

Jsem si vědom, že slova nemají všude tentýž význam. Avšak pojem naděje se z hlediska kultur mění nepatrně. Před několika lety jsem věnoval křesťanské naději encykliku. Mluvit o naději znamená mluvit o budoucnosti a tedy o Bohu! Budoucnost je zakořeněna v minulosti a přítomnosti. Dobře známe minulost, jsme zarmouceni jejími selháními a potěšeni jejími pozitivními skutky. Přítomnost žijeme, jak můžeme. A doufám, že lépe a s pomocí Boží! Na tomto terénu, jenž se skládá z mnoha protikladných i komplementárních prvků, je třeba s pomocí Boží stavět.

Drazí přátelé, ve světle této naděje, která nás má oživovat, bych rád interpretoval dvě aktuální africké skutečnosti. První se týká poněkud všeobecně sociálně-politického a ekonomického života tohoto kontinentu, druhá mezináboženského dialogu. Tyto skutečnosti zajímají nás všechny, protože na obou těchto polích se v bolestech rodí naše století a s námahou dává růst naději.

V těchto posledních měsících mnohé národy vyjádřily svoji touhu po svobodě, svoji potřebu hmotného zajištění a svou vůli po harmonickém životě v různosti etnik a náboženských vyznání. Na vašem kontinentu vznikl také nový stát. Je mnoho států i konfliktů zrozených ze zaslepenosti člověka, jehož vůle po moci a politicko-ekonomické zájmy popírají důstojnost osoby nebo přirozenosti. Lidská osoba touží po svobodě; chce žít důstojně; chce dobré školy a výživu pro děti,

řádné nemocnice, které ošetřují nemocné; chce být respektována; požaduje nezkaženou vládu, která nezaměňuje soukromý zájem za všeobecný a zejména chce mír a spravedlnost. Dochází k příliš mnoha skandálům a nespravedlnostem, korupci a chamtivosti, pohrdání, lhaní a násilí, které přináší bídu a smrt. Těmito zly je jistě sužován váš kontinent, ale stejně tak i ostatní svět. Každý národ chce porozumět politickým a ekonomickým rozhodnutím, jež jsou přijímána v jeho jménu. Všimá si manipulace a jeho reakce je nezřídka násilná. Chce mít účast na dobré vládě. Víme, že žádný lidský politický režim není ideální a že žádné ekonomické rozhodnutí není neutrální, ale má vždycky sloužit obecnému dobru. Stojíme před legitimním požadavkem všech zemí po větší důstojnosti a zejména větší lidskosti. Člověk chce, aby bylo respektováno a prosazováno jeho lidství. Političtí a ekonomičtí představitelé států stojí před určujícími rozhodnutími a kroky, jimž se nelze vyhnout.

Z tohoto místa vybízím všechny politické a ekonomické představitele afrických zemí i ostatního světa. Nezavazujte svoje národy naděje! Neamputujte jejich budoucnost znetvořením jejich přítomnosti! Odvážně přijměte etický postoj své odpovědnosti a jste-li věřící, modlete se k Bohu, aby vás obdařil moudrostí. Tato moudrost vám umožní pochopit, že se jako tvůrci budoucnosti svých národů máte stát pravými služebníky naděje. Není snadné žít v postavení služebníka, zachovat si bezúhonnost uprostřed proudu názorů a zájmů mocných. Jakákoli moc totiž snadno zaslepuje, zejména jsou-li ve hře soukromé, rodinné, etnické či náboženské zájmy. Jedině Bůh očisťuje srdce i záměry.

Církev nenabízí žádné technické řešení, nevnucuje žádné politické řešení a opakuje: nebojte se! Lidstvo nestojí před výzvami světa opuštěno. Bůh je přítomen. A to je poselství naděje, která rodí energii, podněcuje inteligenci a propůjčuje vůli veškerou její dynamiku. Toulouský arcibiskup, kardinál Saliege, říkával: „Doufat neznamená zřeknout se aktivity, nýbrž zdvojnásobit ji.“ Církev doprovází stát v jeho poslání; chce být jakoby duší tohoto těla a neúnavně ukazovat na to, co je podstatné: Bůh a člověk. Přeje si plnit otevřeně a beze strachu nezměrný úkol vychovávat a pečovat, a hlavně se bez ustání modlit (srov. *Lk 18,1*), ukazovat, kde je Bůh (srov. *Mt 6,21*) a kde je pravý člověk (srov. *Mt 20,26* a *Jan 19,5*). Zoufalství je individualismus, naděje společenstvím. Není nám nabízena skvělá cesta? Zvu na ni všechny zodpovědné představitele politického, ekonomického, jakož i univerzitního a kulturního světa. Budte i vy, rozsévači naděje!

Nyní bych se rád pozastavil u druhého bodu, tedy u mezináboženského dialogu. Myslím, že není nutné zmiňovat nedávné konflikty vzniklé s odvoláním na Boží jméno, ani zabíjení konané jménem Toho, který je Život. Každý člověk se zdravým rozumem chápe, že je třeba vždycky podporovat klidnou a uctivou spolupráci mezi kulturními a náboženskými odlišnostmi. Pravý mezináboženský dialog odmítá lidsky sebestřednou pravdu, protože jedna a jediná pravda je v Bohu. Bůh je Pravda. Proto žádné náboženství a žádná kultura nemůže ospravedlnit povel či úkon netolerance a násilí. Agresivita je poněkud archaickou formou vztahu, která se dovolává laciných a málo ušlechtilých instinktů. Užívání zjevených slov, Písma svatého nebo jména Božího na ospravedlnění našich zájmů, naší tak snadno přizpůsobitelné politiky nebo našeho násilí je velmi závažným pochybením.

Nemohu poznat druhého, pokud neznám sebe samého. Nemohu jej milovat, pokud nemám rád sebe samého (srov. *Mt 22,39*). Poznání, prohloubení a praxe vlastního náboženského vyznání jsou tedy podstatné pro opravdový mezináboženský dialog. Nemůže však být započat jinak než osobní a upřímnou modlitbou toho, kdo jej chce vést. Ať se odebere do skrytu svého nitra (srov. *Mt 6,6*) a žádá Boha o očistu svého usuzování a požehnání pro kýžené setkání. Tato modlitba žádá po Bohu také dar vidět v druhém bratra, jenž má být milován, a v tradici, kterou on žije, spatřovat odraz pravdy, která osvěcuje všechny lidi (srov. *Nostra aetate*, 2). Je tedy vhodné, aby každý stanul v pravdě před Bohem a před druhým. Tato pravda nevylučuje a nesměšuje. Špatně pochopený mezináboženský dialog vede ke zmatku a synkretismu. Takový dialog není žádoucí.

I přes vynaložené úsilí víme, že mezináboženský dialog je někdy nesnadný nebo jsou mu z různých důvodů kladeny překážky. Neznamená to však prohru. Formy mezináboženského dialogu jsou rozmanité. Spolupráce na sociálním a kulturním poli může pomáhat lidem k lepšímu vzájemnému porozumění a klidnému společnému soužití. Je také dobré vědět, že dialog není navazován ze slabosti, ale vedeme jej proto, že věříme v Boha, Stvořitele a Otce všech lidí. Tento dialog doplňuje naši lásku k Bohu a bližnímu (srov. *Mt 22,37*) v lásce k pravdě.

Mít naději neznamená být naivní, nýbrž konat úkon víry v Boha, který je Pánem času i naší budoucnosti. Katolická církev tak uskutečňuje jednu z intuicí Druhého vatikánského koncilu, totiž usnadňovat přátelské vztahy mezi ní a příslušníky nekřesťanských náboženství. Papežská rada, která pěstuje tyto vztahy, pořádá již desítky let setkání a pravidelně publikuje dokumenty, které usnadňují tento dialog. Církev se tak pokouší zamezovat matení jazyků a srdcí způsobeného babylonským hříchem (srov. *Gen 11*). Zdravím všechny náboženské představitele, kteří byli tak laskaví a přišli, aby se setkali se mnou. Chci je ujistit, jakož i ty z ostatních afrických zemí, že dialog, který nabízí katolická církev, pramení v srdci. Povzbuzuji je, aby prosazovali zejména mezi mládeží pedagogiku dialogu, aby objevili, že svědomí každého je svatyní hodnou úcty a že duchovní dimenze buduje bratrství. Pravá víra vede vždycky k lásce. A v tomto duchu vás povzbuzuji k naději.

Tyto obecné úvahy se vztahují zvláště na Afriku. Na vašem kontinentu jsou četné rodiny, jejíž členové vyznávají odlišnou víru, a přesto zůstávají sjednoceni. Tato jednota není způsobena pouhou kulturou, ale je utvrzována bratrským cítěním. Někdy sice dochází k selháním, ale také k mnoha vítězstvím. Afrika může na tomto specifickém poli všem poskytovat látku k zamyšlení a tak být zdrojem naděje.

Na závěr bych chtěl použít obraz ruky. Skládá se z pěti různých prstů. Každý z nich je však podstatný a jejich jednota tvoří ruku. Správné porozumění mezi kulturami, vlídné přijetí jedněch druhými a respekt vůči právům každého je životní nutnost. Je třeba ji vyučovat všechny věřící různých náboženství. Nenávist je porážkou, indiference slepou uličkou a dialog je východisko! Není to vhodný terén pro zasévání setby naděje? Podat ruku znamená doufat a později tak dospět k lásce. Co je krásnějšího než podaná ruka? Byla Bohem chtěna, aby dávala a přijímala. Bůh nechtěl, aby zabíjela (srov. *Gen 4,1*) nebo působila utrpení, ale aby pečovala a pomáhala žít. Kromě srdce a inteligence se může

také ruka stát nástrojem dialogu. Může dát rozkvést naději, zejména když inteligence koktá a srdce klopýtá.

Podle Písma svatého opisují naději křesťana tři symboly: přílba, protože chrání před malomyslností (srov. 1 *Sol* 5,8), bezpečná a pevná kotva, která poutá k Bohu (srov. *Žid* 6,19), a svítilna, která umožňuje očekávat úsvit nového dne (srov. *Lk* 12,35-36). Mít strach, pochybovat a bát se, stanout v přítomnosti bez Boha nebo nic neočekávat – to jsou postoje, které jsou cizí křesťanské víře (srov. Sv. Jan Zlatoústý, *Omelia XIV sull' Epistola ai Romani*, 6), a věřím, že i jiné víře v Boha. Víra žije přítomností, ale očekává budoucí dobra. Bůh je v naší přítomnosti, ale je také v budoucnosti „místem“ naděje. Srdce je rozšiřováno nejenom nadějí v Boha, ale také ochotou pečovat o tělesné a dočasné skutečnosti, aby byl oslaven Bůh. Po vzoru Petra, jehož jsem nástupcem, vám přeji, aby vaše víra a vaše naděje spočívala v Bohu (srov. 1 *Petr* 1,21). Toto přání platí pro celou Afriku, jež je mi tak drahá! Afriko důvěřuj a povstaň! Pán tě volá. Bůh vám žehnej. Děkuji.

Přeložil Milan Glaser